

ВІДДІЛ ОСВІТИ СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

Домашнє завдання як продуктивний етап сучасного уроку

2015р.

Домашнє завдання як продуктивний етап уроку. Методичні рекомендації з організації та перевірки домашньої навчальної роботи школярів.

Укладач Єлістратова Л.Г., методист ММК

Вступ

Домашні завдання – важлива й невід’ємна частина навчального процесу. Чітко продумане домашнє завдання несе не лише навчальну мету, але й творчу, дає можливість гармонійно пов’язати декілька уроків в єдину систему, перетворює набуття знань учнями на особистісний процес, тобто інструмент пізнання, надає неоціненну допомогу у формуванні характеру, особистості учня, і згодом стане засобом підвищення якості освіти та розвитку здібностей і обдарувань школярів. Тому організація домашньої навчальної роботи вважається одним з найважливіших етапів навчально-виховного процесу. Дані методичні рекомендації можуть бути корисними молодим вчителям, містять деякі підказки і для вчителів з досвідом роботи.

Домашнє завдання як продуктивний етап сучасного уроку

*Якщо вчитель має тільки любов до справи,
він буде добрим учителем.
Якщо вчитель відчуває тільки любов до учня,
як батько, мати, він буде кращим
за того вчителя, який прочитав усі книжки,
але не відчуває любові ні до справи, ні до учня.
Якщо учитель поєднує в собі любов до справи
і до учнів, він – досконалий учитель.*

Л. Толстой

Проблемою організації домашньої роботи в педагогічній теорії і практиці займаються як вітчизняні, так і зарубіжні педагоги, має вона місце і у працях педагогів минулого? Я.А.Коменського, А.Ф.Дістервега, К.Д.Ушинського та ін. Ця проблема була об'єктом спеціального дослідження багатьох вчених і педагогів (В.Паламарчук, Н.Волкова, С. Баранов, А.Алексюк, М. Львов, І. Харлапов та інші). У педагогічній літературі можна зустріти два терміни - „домашня навчальна робота” і „домашні навчальні завдання”. Одні дослідники вважають, що ці два терміни є синонімічними, а інші заперечують таку думку, відзначаючи лише тісний взаємозв'язок понять „домашня навчальна робота” і „домашні навчальні завдання”. Будемо використовувати обидва терміни: і „домашня навчальна робота”, і „домашні навчальні завдання”, вважаючи, що ці поняття невіддільні, взаємодоповнюють одне одного, оскільки вони передають однорідне педагогічне явище - самостійну навчальну діяльність, що відбувається без керівництва вчителя і, як правило, за межами класу. Загальнодидактичні аспекти домашніх завдань знайшли відображення лише в окремих дослідженнях.

Зокрема, у працях В.Ф. Паламарчук висловлене принципове теоретичне положення про те, що домашню роботу слід розглядати в межах цілісної системи форм навчання й будувати на основі провідних видів діяльності на кожному віковому етапі розвитку учнів. Ученим обґрунтована класифікація домашніх завдань за способом виконання, характером навчальних дій, за етапами засвоєння матеріалу. Різні педагоги по-своєму розкривають зміст поняття домашньої навчальної роботи учнів та домашніх завдань. Наприклад, Волкова Н.П. під домашньою роботою розуміє самостійне виконання учнями навчальних завдань після уроків, які діти виконують не тільки вдома, а й у школі, зокрема в групах продовженого дня, тому домашню роботу ще називають самопідготовкою. Щодо домашніх завдань, то вказує, що це не лише виучування поясненого на уроці, виконання вправ, розв'язування задач, але й самостійне вивчення нового матеріалу [4]. В українському педагогічному словнику домашня навчальна робота учнів розглядається як форма організації навчання, самостійна, поза уроками робота учнів з виконання навчальних завдань. Вона включає вивчення навчального матеріалу, який пояснювався на уроці, самостійне вивчення нового матеріалу, самостійні спостереження, проведення дослідів, виготовлення наочних посібників, написання творчих робіт тощо; домашні завдання визначаються як складова частина навчального процесу, яка полягає у виконанні учнями за завданням учителя самостійної навчальної і практичної роботи після уроків, ця робота тісно пов'язується з уроками, доповнює їх, сприяє більш міцному і свідомому засвоєнню знань, умінь і навичок. С.П. Баранов під домашньою навчальною роботою розуміє форму організації самостійного, індивідуального вивчення школярами навчального матеріалу в позаурочний час. Визначення домашнім завданням не дає, хоч використовує у своїх дослідженнях обидва терміни, не розмежовуючи їх. А.М. Алексюк, як і С.П. Баранов, визначає лише поняття домашня навчальна робота. Це складова частина навчально-виховного процесу в школі, самостійне вивчення учнем навчального матеріалу під опосередкованим керівництвом учителя на основі його завдань

та інструкцій. Львов М.Р. зазначає, що домашня самостійна робота -- це важлива частина навчального процесу, яка тісно пов'язана з уроками і виступає їх продовженням [16]. Згідно досліджень Харлапова І.Ф. домашня робота полягає в самостійному виконанні завдань вчителя на повторення і більш глибокому засвоєнню матеріалу, що вивчається і його застосуванні на практиці, розвитку творчих здібностей і удосконаленні навчальних умінь і навичок.[13]

Отже, домашнє завдання – самостійна навчально-пізнавальна діяльність учнів без прямого керівництва й допомоги вчителя.

Домашні завдання – важлива й невід’ємна частина навчального процесу. Їх виконання передбачає:

- закріплення, поглиблення та розширення, систематизацію й узагальнення знань, умінь та навичок, набутих на уроці;
- цілеспрямовану підготовку учнів до активного сприймання нового матеріалу;
- формування вмінь і навичок самостійної праці, прийомів самоорганізації й самоконтролю ;
- розвиток дослідницьких умінь і пізнавальних інтересів, розширення світогляду учнів, формування прийомів раціональної організації самоосвіти;
- стимулювання творчого самовдосконалення дітей, виявлення й розвиток обдарованих учнів.

Домашнє завдання, яке чітко продумане і несе не лише навчальну мету, але й творчу, дасть можливість гармонійно пов’язати декілька уроків в єдину систему, перетворить набуття знань учнями на

особистісний процес, тобто інструмент пізнання, надасть неоціненну допомогу у формуванні характеру, особистості учня, стане засобом підвищення якості освіти та розвитку здібностей і обдарувань школярів.

Види домашніх завдань

Вид домашньої навчальної роботи, виконуваної учнем, значною мірою залежить від характеру завдання. Залежно від основних дидактичних функцій вирізняють різні види домашніх завдань. Визначення змісту, обсягу, характеру, функцій домашнього завдання, урахування витрат часу, засобів, спроможності учнів на його виконання – одне з найважливіших завдань учителя.

За способами виконання, які використовуються, розрізняють усні, письмові й предметно-практичні завдання. Так, багато дій можна виконати і усно, і письмово, і показати практично. Однак є завдання, які виконуються переважно усно (наприклад, вивчити вірш, прочитати статтю, підібрати приклади на правила), письмово (розв'язати задачу, написати твір, переказ) і практично (провести який-небудь дослід, вивчити рельєф місцевості, явищ природи).

Згідно з етапами процесу засвоєння можуть бути складені завдання на сприйняття нового матеріалу (ознайомлення з текстом, рисунками, таблицями і т.ін.), на осмислення засвоєного матеріалу (систематизація, узагальнення, пояснення тощо), на його закріплення (заучування, вправи на запам'ятовування матеріалу) і на застосування одержаних знань (розв'язання задач, виконання дослідів та ін.). Вид завдання обирається залежно від методичної мети, поставленої вчителем.

Виходячи з характеру навчальних дій, які може виконувати учень, завдання поділяються на виконавські (повторення, відтворення матеріалу, вправи) і творчі (написання творів, проведення експериментів та ін.). Обидва види завдань відіграють надзвичайно важливу роль в успішному засвоєнні знань учнями.

Завдання можуть бути обов'язковими для всіх школярів чи обиратися ними за бажанням (з використанням додаткової літератури або інших джерел інформації).

За ступенем індивідуалізації завдання можуть поділятися на загальні, диференційовані (індивідуалізовані), індивідуальні. Основне призначення диференційованих завдань – забезпечити для кожного учня оптимальний характер пізнавальної діяльності у процесі навчальної роботи, а організація роботи на уроці дає можливість учителю одночасно працювати з усіма учнями. Сильніші учні поглиблюють свої знання, допомагають слабшим, а слабші міцно засвоюють програмний матеріал. Завдання добираються такі, щоб і слабші відчували, що вони можуть самостійно добувати знання.

За змістом і основною функцією, яку виконують завдання у процесі навчання, виділимо такі їх види:

Ті, що підготовлюють учнів до роботи, яка проводитиметься на наступному уроці. Це може бути і осмислення повідомлених нових знань учителем, і розв'язання задач, і проведення практичних робіт тощо. Завдання такого характеру даються у вигляді доручення: підібрати прислів'я і приказки, крилаті слова, рисунки на певну тему; подивитися передачу по телебаченню чи прослухати радіопередачу і підготуватися до відповідей на запитання чи написання твору;

відібрати факти, провести спостереження; зібрати цифровий матеріал, який може бути використаний для складання і розв'язання задач на уроці; прочитати матеріал, що обговорюватиметься на уроці; знайти відповіді на питання, які розглядатимуться, і т.ін. Такі завдання забезпечують зв'язок навчання з життям, викликають в учнів пізнавальний інтерес, а головне — готують їх не тільки до свідомого й активного сприйняття нового матеріалу на уроці, а й до його обговорення, формують вміння давати відповіді на питання, які виникають, і ставити їх самостійно.

Домашні завдання, які сприяють систематизації й узагальненню набутих знань, їх поглибленому осмисленню. Такі завдання даються після вивчення матеріалу уроку чи після закінчення розгляду теми. Дуже корисне зведення вивченого учнями матеріалу в схеми, таблиці, складання переліків і т.ін. Це допомагає наочно уявити вивчений матеріал у системі, яка складається з компонентів, певним чином пов'язаних один з одним. Вивчене постає перед учнями під іншим кутом зору, виявляються нові зв'язки. Цей вид завдань передбачає складання планів, підготовку відповідей на поставлені вчителем запитання, самостійну постановку запитань, придумування задач, забезпечують зв'язок навчання з життям, викликають в учнів пізнавальний інтерес, а головне — готують їх не тільки до свідомого й активного сприйняття нового матеріалу на уроці, а й до його обговорення, формують вміння давати відповіді на питання, які виникають, і ставити їх самостійно.

Домашні завдання, які сприяють систематизації й узагальненню набутих знань, їх поглибленому осмисленню. Такі завдання даються

після вивчення матеріалу уроку чи після закінчення розгляду теми. Дуже корисне зведення вивченого учнями матеріалу в схеми, таблиці, складання переліків і т.ін. Це допомагає наочно уявити вивчений матеріал у системі, яка складається з компонентів, певним чином пов'язаних один з одним. Вивчене постає перед учнями під іншим кутом зору, виявляються нові зв'язки. Цей вид завдань передбачає складання планів, підготовку відповідей на поставлені вчителем запитання, самостійну постановку запитань, придумування задач.

Домашні завдання, що сприяють закріпленню знань і практичному оволодінню методами навчальної роботи. Це пропозиція вивчити напам'ять вірші, частини текстів, які збагачують мову учня, формули, необхідні при розв'язанні задач тощо. Однак основний їх вид — вправи, виконуючи які учень одночасно і закріплює знання, і оволодіває методами навчальної роботи. Під час виконання цього виду завдань школяр використовує різні прийоми запам'ятовування: багаторазові повторення, встановлення асоціативних зв'язків, поділ навчального матеріалу, що засвоюється, на частини, виділення яких-небудь ознак і т. ін.

Домашнє завдання на застосування одержаних знань на практиці. Завдання даються після вивчення навчального матеріалу на уроках. Це нескладні досліди, пов'язані з використанням одержаних знань у домашньому господарстві, у навчально-виробничих майстернях, під час роботи учня у народному господарстві. Такі завдання пов'язують навчання з життям, підвищують пізнавальні інтереси учнів, формують практичну спрямованість їх мислення.

Виділяють також *репродуктивні, конструктивні та творчі* домашні завдання.

Деякі учні після пояснення вчителя можуть виконати тільки аналогічне завдання, яке розв'язувалось на уроці. Таким школярам пропонується на деякий час *репродуктивні* завдання, наприклад, прочитати і переказати статтю з підручника; вставити пропущені букви; розв'язати задачу за допомогою формули, провести дослідження згідно інструкції. Більш складнішими являються *конструктивні* (або реконструктивні) завдання, наприклад, виділити головне, скласти план, таблицю, схему, порівняти окремі положення, систематизувати матеріал. Давати учням такі завдання можна тільки після належної підготовки у класі, коли вони оволодівають основними прийомами розумової діяльності. Не рекомендується давати завдання на копіювання схем, малюнків, карт: кожна робота повинна вимагати нових зусиль, бути хоч невеликим, але кроком вперед в розумовому розвитку. *Творчі* завдання виконуються як окремими учнями, так і всім класом, вони сприяють розвитку пізнавальних потреб і творчого мислення школярів. Творчі завдання можуть даватися як перед вивченням на уроці певного матеріалу, так і після його вивчення. Обговорення творчих робіт, пропозицій, розробок завжди викликає інтелектуальне і емоційне піднесення, створює сприятливий ґрунт для вивчення навчального матеріалу, що відповідає інтересам учнів. Такі завдання вимагають, як правило, відповіді на такі запитання: "Як зробити, щоб...?" і "Чому це так?" Даються творчі завдання учням, які володіють достатніми знаннями і розумовими операціями, мають необхідний досвід творчої діяльності, час на їх виконання. До

творчих робіт відносять написання творів, проведення самостійних експериментів, складання задач, знаходження нових методів їх розв'язання тощо.[3, 4, 8, 12, 13, 17]

Домашні завдання, як правило, виконуються індивідуально. Іноді практикуються групові завдання, які виконуються кількома учнями по частинах.

Визначаючи характер, зміст і обсяг домашніх завдань, необхідно враховувати специфіку й вольові якості школярів. Обсяг домашніх завдань залежить від темпу й ритму роботи учнів, їх загального навантаження роботою.

Згідно з рекомендаціями МОНУ витрати часу на виконання домашніх завдань з усіх предметів не повинні перевищувати:

- у 2 класі – 45 хв,
- у 3 класі – 1 год 10 хв,
- у 4 класі – 1 год 30 хв,
- у 5-6 класах – 2 год 30 хв,
- у 7-9 класах – 3 год,
- у 10-11 класах – 4 год .

Важливо правильно організувати запис домашнього завдання в щоденник. Письмові завдання мають бути записані вчителем на дошці. Зазначимо, що шкільний щоденник як засіб спілкування з учнями та батьками має бути Важливо правильно організувати запис домашнього завдання в щоденник. Письмові завдання мають бути записані вчителем на дошці. Зазначимо, що шкільний щоденник як засіб спілкування з учнями та батьками має бути Працюючи над домашнім завданням, школяр продовжує навчатися. Тому тут, як і в

процесі засвоєння знань на уроці, необхідно забезпечувати дотримання основних дидактичних принципів: активності й самостійності навчальної праці, доступності й науковості змісту, систематичності, урахування індивідуальних особливостей учнів тощо. Утілення цих принципів вимагає від учителя належної уваги до змісту домашньої роботи учнів. Це можуть бути тренувальні завдання типу: прочитати, вивчити, розв'язати, списати. Такі завдання, безумовно, потрібні й корисні, без них не вдасться сформувати міцні вміння й навички. Проте щоденне виконання однотипних репродуктивних завдань негативно позначається на розвитку пізнавальної самостійності учнів, їхньої допитливості, пізнавальних інтересів. Тому для домашньої роботи доцільно пропонувати й завдання продуктивного характеру, які вимагають застосування знань у новій ситуації, порівнювання, узагальнення, оцінювання, установлення причинно-наслідкових зв'язків, доведення, виокремлення основної думки тощо. Час від часу можна пропонувати дітям творчі завдання: придумати задачу, скласти речення, дібрати приклади, провести спостереження тощо. Аналіз учнівських робіт дасть учителю матеріал для роздумів над індивідуальними особливостями вихованців, їхнім внутрішнім світом. Домашні завдання виправдовують свою функцію лише за умови самостійного їх виконання учнями. Щоб забезпечити це, важливо враховувати можливості змісту завдань для вироблення й закріплення важливих умінь навчальної діяльності: вміння складати план, виділяти основну думку прочитаного, самостійне застосування різних способів розв'язання й перевірки задач, прикладів, прийоми самоконтролю, алгоритм застосування різних правил. Організуючи на уроці

самостійну роботу, вчитель повинен привчати дітей правильно застосовувати прийоми самоорганізації, самоконтролю, самостійної роботи з текстом тощо, тобто на уроці готувати учнів до виконання домашнього завдання. Адже труднощі, які виникають у школярів під час виконання домашніх завдань, беруть початок на уроці. Щоб запобігти цьому, учитель повинен узяти за правило ніколи не задавати додому того, чого діти добре не зрозуміли на уроці. Тільки впевнившись, що новий матеріал учні усвідомили й навіть частково засвоїли, можна пропонувати для самостійної домашньої роботи завдання й вправи на закріплення та поглиблення цього матеріалу. Але й немає необхідності задавати додому те, що досягнуто на уроці.

Важлива функція домашніх завдань – здійснення взаємозв'язку між уроками. Для перспективності й систематичності навчання потрібно ретельно продумувати не тільки послідовність і обсяг матеріалу, що вивчається на уроці. Не менш важливо застосовувати цей підхід і до змісту домашнього завдання. Особливо важлива підготовча роль домашніх завдань перед уроками, на яких планується узагальнення, систематизація знань, творчі роботи, актуалізація життєвих спостережень школярів. Отже, у змісті домашніх завдань мають передбачатися не лише вправляння й запам'ятовування, а й розвиток пізнавальної активності, самостійності дітей. Одне з головних завдань, яке закладено в Державному стандарті початкової загальної освіти – це орієнтація системи освіти на дитячу особистість, її розвиток. Практика доводить, що особистісно-розвивальна спрямованість освіти неможлива без диференційованого навчання. Найбільш гуманною і доступною для кожного вчителя є диференціація у звичайному класі, яка спрямована як на реабілітацію відстаючих у навчанні, так і на стимулювання їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Диференційований підхід в навчанні – один із кроків до

реальної гуманізації і демократизації національної освіти сьогодні, а отже, завтра – всього суспільства.

За якими б варіантами не добиралися класи, але в кожному з них будуть свої підгрупи, й тому виникатиме необхідність диференціювати навчальний процес, оскільки не можна орієнтуватись тільки на те, щоб усіх вчити однаково. Виходячи з цього, треба частіше вдаватися до диференціації домашніх завдань. Індивідуалізація домашніх завдань у досвідченого педагога може стати засобом заохочення, стимулювання школярів.

Основні способи диференціації домашніх завдань:

- час від часу деяким учням зовсім не давати домашніх завдань;
- окремим дітям як заохочення пропонувати самим визначити своє домашнє завдання;
- широко використовувати вибір домашнього завдання з двох-трьох варіантів;
- для одних дітей зменшувати обсяг, для інших – ускладнювати роботу додатковими творчими завданнями. [7].

Добираючи домашнє завдання, необхідно звернути увагу на реальний розвиток конкретного класу, індивідуальні особливості окремих учнів. Щоб обґрунтувати необхідність будь-якого домашнього завдання, потрібно: визначити вміння, розвитку яких сприяє завдання і довести, що це входить в мету уроку; довести, що об'єктивні вимоги, висунуті завданням, стимулюють формування саме необхідних якостей і відповідають рівню розвитку класу або окремого учня. [8]

Ефективне домашнє завдання може складатися з трьох частин:

- обов'язкової частини, призначеної всім учням і спрямованої на формування навичок і вмінь застосовувати набуті знання в стандартних умовах (репродуктивні, тренувальні вправи, параграф, робота з поняттями, задача, приклади тощо);
- продуктивної частини, призначеної учням, які прагнуть до глибоких знань з предмету, і спрямованої на формування навичок і вмінь застосовувати знання у змінених умовах, розвиток мислення учнів (завдання на декілька логічних дій, складання плану, схеми, висновків тощо);
- варіативної частини, яка сприяє розвитку пізнавальних здібностей і потреб учнів у саморозвитку (логічні, проблемні, творчі завдання, узагальнення, презентації тощо).

Добре передбачати в домашніх завданнях різні види сприймання, роботу не тільки за підручником, а й за іншими джерелами, спостереженнями. Час від часу корисно пропонувати дітям незвичні за змістом і формою виконання домашні завдання. Наприклад, в парі чи в групі підготувати завдання для математичного диктанту, усної лічби, скласти задачу за виразом. Сильним дітям доступні й цікаві завдання «блочного» характеру. Темп виконання визначає сам учень. Зацікавлюють дітей і домашні завдання, виконання яких розраховане на тривалий термін (дібрати певні відомості з довідкової літератури; знайти тексти за певними орієнтирами, вести й фіксувати спостереження за певним дослідом). Корисні завдання, у яких задіяні міжпредметні й міжпредметні зв'язки.

Організація перевірки домашнього завдання

На сьогоднішній день опитування учнів і перевірка стану виконання домашнього завдання є найнеорганізованішою складовою уроку(у більшості випадків). Способи перевірки домашніх завдань бажано урізноманітнювати. Треба уникати простого відтворення учнями здобутих результатів, перечитування тексту, повторення заученого правила тощо. Безумовно, перевірка домашнього завдання має виконувати виховну й розвивальну функції. Варто помічати й заохочувати сумлінність дітей, використовувати вибіркове повідомлення відповідей на запитання (наприклад, «Яка відповідь виражена найбільшим числом, яка найменшим?»), взаємоперевірку якості роботи; зіставлення виконаного за зразком.

При традиційному підході до організації навчання школярів перевірити домашнє завдання можна наступними способами:

- викликати одного чи декількох учнів до дошки й опитати за темою;
- провести фронтальне опитування (з місця);
- виконати аналогічне завдання;
- використати індивідуальні карточки;
- провести вибіркoву перевірку письмового завдання;
- провести самоперевірку або взаємоперевірку письмового завдання.

Перевірка домашньої роботи може здійснюватися вчителем різними шляхами: усним опитуванням чи побіжним ознайомленням з письмовими роботами на уроці або переглядом зошитів після уроку. Перевірка завдань в основному проводиться на початку уроку, однак може здійснюватися і в кінці, і протягом його у поєднанні з роботою над новим матеріалом. Деякі вчителі замість перевірки домашнього завдання дають учням вправи, аналогічні завданню, і на основі їх виконання роблять висновок про якість домашньої роботи. Найбільш поширена фронтальна перевірка виконання завдання на уроці. Учитель перевіряє, чи всі виконали завдання, ставить всьому класу запитання щодо його змісту, учні дають стислі відповіді, відзначають труднощі, з якими зустрілися. Педагог виявляє й усуває помилки, робить узагальнення. Більш глибока індивідуальна перевірка передбачає опитування одного-трьох учнів, протягом якого інші учні стежать за відповідями, доповнюють, виправляють помилки. Якщо школяр не виконав завдання, то вчитель повинен з'ясувати причини цього. Вони бувають найрізноманітнішими — від несприятливих умов для занять удома до небажання систематично працювати. У випадках, коли виявиться, що завдання складне для учня, слід

з'ясувати, в чому полягає утруднення і допомогти його подолати. Якщо школяр лінивий, то потрібно посилити контроль за його роботою, вимагаючи виконання учнівських обов'язків, привчати доводити почату справу до кінця. Якщо учень не встигає виконувати домашні завдання — допомогти йому оволодіти прийомами раціональної організації праці. Важливою формою контролю є взаємна перевірка виконаних робіт учнями з виявленням помилок, їх усунення і виставленням оцінки, а потім у окремих випадках обґрунтуванням оцінки перед усім класом. Залучення всіх учнів класу до перевірки домашніх завдань, до обговорення помилок, шляхів їх подолання дуже доцільне, бо дає кожному школяреві додаткові уявлення про процес засвоєння й можливі труднощі. Залучити учнів до участі в перевірці можна ще таким чином: учитель викликає одного з учнів, який демонструє виконане завдання (записуючи на дошці, читаючи і т.ін.), а інші звіряють його з своєю роботою. Якщо вчитель виявляє у викликаного учня помилку, то запитує, у кого зроблено інакше і з допомогою класу з'ясовує, як повинно бути правильно.

Але для багатьох учнів вийти до дошки й розповісти вивчене правило або переписати з зошита розв'язаний приклад видається нудним заняттям. Нерідко саме з цієї причини у школярів зникає завдання самостійно виконувати підготовку вдома. Як же перевірити домашнє завдання? Секрет полягає в гармонічному поєднанні педагогом традиційних і незвичних, оригінальних, цікавих форм і методів перевірки, які активізують розумову діяльність учнів, підвищують самостійність, зберігають мотивацію регулярно і якісно виконувати домашню роботу.

Оскільки в умовах диференційованого навчання домашнє завдання диференціюється, перевірка його виконання повинна бути теж диференційованою. Розпочати цей етап доцільно з фронтальної перевірки наявності домашнього завдання в усіх учнів з метою вилучення тих, що його не виконали, і утворення з них чет-вертої тимчасової типологічної групи за ситуативно-обумовленим чинником “ставлення до навчання”. Як правило, ті учні, що не виконали письмове домашнє завдання, не вивчили і його теоретичну частину. Якщо не організувати виконання цими учнями хоч частини домашнього завдання найнижчого рівня і повторення навчального матеріалу підручника за опосередкованою або безпосередньою допомогою вчителя, поки йде опитування або перевірка якості виконання домашнього завдання учнями інших типологічних груп, вони, у кращому випадку, залишатимуться пасивними спостерігачами до кінця уроку.

Оскільки в умовах диференційованого навчання домашнє завдання диференціюється, перевірка його виконання повинна бути теж диференційованою. Розпочати цей етап доцільно з фронтальної перевірки наявності домашнього завдання в усіх учнів з метою вилучення тих, що його не виконали, і утворення з них чет-вертої тимчасової типологічної групи за ситуативно-обумовленим чинником “ставлення до навчання”. Як правило, ті учні, що не виконали письмове домашнє завдання, не вивчили і його теоретичну частину. Якщо не організувати виконання цими учнями хоч частини домашнього завдання найнижчого рівня і повторення навчального матеріалу підручника за опосередкованою або безпосередньою допомогою

вчителя, поки йде опитування або перевірка якості виконання домашнього завдання учнями інших типологічних груп, вони, у кращому випадку, залишатимуться пасивними спостерігачами до кінця уроку.

Розглянемо деякі *форми й методи перевірки стану виконання домашнього завдання й організації опитування учнів*.

- Під час перевірки засвоєння термінів можна застосувати «*дерево понять*»: на початку вивчення теми вчитель малює «дерево» і на кожному уроці на нього прикріплює вивчені на уроці терміни й поняття. При перевірці засвоєння термінів і понять учень знімає листок з поняттям, пояснює його і дає визначення.
- Створити *постійно діючий стенд*, на якому розміщувати домашнє завдання, виконане одним із учнів (черговим) або зразок вчителя. Учні звіряють зразок зі своєю роботою (самоперевірка з подальшим обговоренням на уроці незрозумілого).
- «*Незакінчене речення*». Робота в малих групах. Дається завдання по теоретичному матеріалу, опрацьованому учнями у ході виконання домашнього завдання.
- *Диктант* (фізичний, математичний тощо). Одного чи двох учнів можна при цьому викликати до дошки. Після закінчення роботи –перевірка виконаного на дошці (фронтально) і самоперевірка, самооцінювання.[5].

Графічний диктант. Цей прийом доречно використовувати під час вивчення геометричних тем. Він схожий на математичний диктант. Але тут в більшості випадків не має єдиної правильної відповіді, бо кожен будує потрібне як вважає за потрібне, тому перевірка такого виду роботи обов'язково здійснюється вчителем

Фронтальне тестування досягнень учнів. Готуємо стандартний тест з орієнтовним часом виконання 7 - 8 хвилин. Обсяг тесту – 5-10 завдань приблизно однакової трудності, що охоплюють зміст домашнього завдання. Завдання тесту проєктуються на екран, роздаються роздрукованими або зачитуються усно. Учні їх не записують. Свої відповіді учні подають на стандартизованих аркушах, що мають бути підготовлені й роздані заздалегідь. Треба знайти систему виділення правильних відповідей, що дозволяла б з одного погляду оцінити правильність виконання тесту (можна зробити так звану «решітку», обводити правильну відповідь яскравим кольором тощо) Найшвидшим способом є висвітлення «ключа» правильних відповідей на екрані або на дошці, Після чого кожен учень порухає свої бали за правильні відповіді.

Добрим способом організації пропедевтичної практики на уроці є *повторне виконання домашнього завдання* (прочитати, наприклад, диктант за вправою, що була запропонована для домашнього виконання. Потім подати правильно виконане завдання, кожен учень виправить свої помилки, а педагог дізнається про фактичний рівень

сформованості вмінь. Оцінка за домашню роботу доповнюється або коректується оцінками за виконання інших робіт на уроці. Результатом оцінювання є підсумковий «поурочний бал». [10]

- *Дискусія.* Для її проведення клас розбивається на групи, кожна з яких буде виступати на захист своєї позиції чи погляду на проблему. Одна точка зору може бути наведена у підручнику, а інша взята з додаткової літератури або належати комусь з учнів чи вчителю. Результатом дискусії є більш глибокі знання учнів з теми розмови.
- *Питання автору (у формі інтерв'ю).* Учитель пропонує дітям придумати декілька питань автору відкриття, винаходу, закону, щоб глибше пізнати його природу. Відповідати на питання можуть найбільш підготовлені учні, а на найскладніші з них – учитель. Наприклад, при перевірці домашнього завдання з хімії можна адресувати запитання Д.І.Менделєєву, з геометрії – Піфагору, з фізики – І.Ньютону, з географії - Колумбу.
- *Тематичний кросворд.* Учитель складає кросворд з відповідної теми (або використовує виконані учнями раніше як творче завдання) й пропонує його дітям. Відгадування кросворду можна провести у вигляді інтерактивної вправи.
- *Несподівані питання.* Завдання вчителя – сформулювати запитання з підручника інакше. Якщо учень ретельно готувався до уроку, то труднощів у нього не виникне, а певна різноманітність у процес перевірки домашнього завдан-

буде внесена.

- *Опитування «Світлофор».* У якості світлофора виступає картонна полоса червоного кольору з однієї сторони й зеленого – з іншої. Зелена сторона, звернена до вчителя, свідчить про готовність учня відповісти на питання «Знаю!», а червона – про те, що учень не готовий відповісти «Не знаю!». Можна задавати й творчі питання, тоді зелена означає «Хочу відповісти!», а червона – «Не хочу відповідати!». Цей спосіб опитування часто застосовується в початковій школі й може бути використаним у 5-6 класах.
- *Солідарне опитування.* Якщо учень біля дошки не справляється з завданням, то за його вибором або за вибором учителя, інший учень надає підказку (пошепки).
- *Взаємне опитування.* В парах учні опитують один одного (по вивченому вдома теоретичному матеріалу) або в невеликих групах опитують найбільш підготовлені учні.
- *Програмоване опитування.* Учням потрібно вибрати правильну відповідь із запропонованих учителем. При цьому вчитель може стати на захист невірної відповіді, щоб дати учням можливість подискутувати.
- *Тихе опитування.* Учитель тихо опитує одного або декількох учнів, а клас виконує інше завдання.
- *Опитувальний ланцюжок.* Такий спосіб опитування рекомендується застосовувати для одержання розгорнутої й логічно пов'язаної відповіді. Один учень починає відповідь,

учитель в будь-якому місці перериває його (жестом) і пропонує продовжити думку іншому учню.

- *«Лист захисту»*. Складається для непідготовлених учнів і знаходиться весь час в одному місці. Учень, який не готовий до уроку, вписує своє прізвище в захисний лист і може бути впевненим, що сьогодні його не будуть опитувати. Завдання вчителя – тримати ситуацію під контролем.
- *Командна гра «Що, коли, чому і як?»*. Команди придумують питання й задають їх одна одній. Можна створити команди з постійно діючим складом, організувати між ними змагання на протязі семестру, створити екран підсумків і відтворювати на ньому досягнення. Наявність домашнього завдання перевіряє капітан команди, а правильність – під час перевірки, взаємоперевірки, самоперевірки (можна зразок виконаного домашнього завдання, крім творчого, вивішувати на перед уроком).
- *«Заповни пропуски»*. Цей прийом краще використовувати під час вивчення тем, що вимагають складних обчислень, або якщо на попередньому уроці були виявлені прогалини в знаннях учнів. Завдання для цього прийому готуються на картках і учні вносять свої відповіді тільки до карток, які пізніше можна перевірити.
- *Бліцопитування «Згоден чи не згоден», «Так – ні»*. Опис: виконання цього прийому передбачає згоду чи не згоду дитини з тим чи іншим твердженням, що змушує дитину

глибоко задуматися над вивченим матеріалом, бо майже всі питання даного прийому «хитрі», з підтекстом і без глибокого розуміння суті питання можна дуже легко помилитися.

У який би спосіб учитель не перевіряв виконання домашнього завдання, найважливішим критерієм залишається думка учнів – можна на вашому уроці «забути» приготувати домашнє завдання чи ні. Якщо учень не зробив домашнього завдання, то насамперед треба з'ясувати причину, а потім оцінювати невиконання. Не виключено, що вчитель сам винен у цьому.

Декілька порад вчителю:

- За допомогою постійного контролю домагайтеся, щоб в учнів не виникало сумнівів у обов'язковому виконанні домашнього завдання;
- Використовуйте різні форми контролю залежно від змісту, виду й мети домашнього завдання, а також від ставлення ваших учнів до його виконання;
- Завжди перевіряйте домашнє завдання; визначте, що і як ви будете оцінювати, чи будете ставити за це оцінку, залежно від конкретних умов і виховного впливу оцінки;
- Якщо учні не виконують домашнє завдання, знайдіть причини і способи їх усунення; домагайтеся, щоб не виконане вчасно завдання було виконане пізніше. [9]

За яких умов виконання домашнього завдання учнем є результативним?

1. Коли учень, виконуючи домашнє завдання, володітиме алгоритмом дії.

2. Якщо домашнє завдання враховуватиме вікові особливості, інтереси учнів тощо.
3. Коли разом із домашнім завданням чітко визначатимуть терміни його виконання.
4. Якщо виконання домашнього завдання оцінюватиметься.
5. Якщо домашнє завдання проінструктоване вчителем.

Коли і як давати домашнє завдання?

Не можна робити цього «під дзвінок» або, ще гірше, під час перерви. Однак цей неприпустимий недолік дуже прижився через перевантаження структури уроку, нерозуміння важливості домашніх завдань, зневажливе ставлення вчителя до дитячого відпочинку на перерві. Домашнє завдання за дзвінком або після дзвінка - це більше ніж «порушення етикету»: частина класу не сприйме таке завдання; у школярів не буде можливості задати необхідні питання; учитель не може дати необхідні пояснення і змушений відмовитися від мотивації. Практика показала, що найкраще давати домашнє завдання після завершення процесу засвоєння знань, умінь і навичок на уроці. Найкраще, коли вчитель чітко записує його на дошці в постійному місці.

Діти знаходять завдання в підручнику, щоб ознайомитися з вимогами. Учитель, як правило, звертається до класу із запитанням: «Кому що незрозуміло?». Надто детально пояснювати завдання не треба: робота повинна бути зрозумілою, але й повинна містити для учня трудність, потребувати певного самостійного міркування. Домашнє завдання інколи можна давати й на початку, і в середині уроку, якщо це виправдано ходом заняття, змістом матеріалу. Наприклад, діти на уроці розв'язують задачу одним способом, а вдома мають розв'язати по-іншому чи скласти обернену або подібну задачу, продовжити розв'язання. Таке домашнє завдання можна давати після виконання роботи, з якою вони пов'язані. Головне – забезпечити розуміння кожним учнем вимог і змісту наступної роботи. Крім того, запропоноване на початку або в середині уроку домашнє завдання допоможе зосередити увагу учнів на необхідному матеріалі, може вмотивувати їх на зосереджену роботу протягом уроку.

Коли і як давати домашнє завдання?

Не можна робити цього «під дзвінок» або, ще гірше, під час перерви. Однак цей неприпустимий недолік дуже прижився через перевантаження структури уроку, незрозуміння важливості домашніх завдань, зневажливе ставлення вчителя до дитячого відпочинку на перерві. Домашнє завдання за дзвінком або після дзвінка - це більше ніж «порушення етикету»: частина класу не сприйме таке завдання; у школярів не буде можливості задати необхідні питання; учитель не може дати необхідні пояснення і змушений відмовитися від мотивації. Практика показала, що найкраще давати домашнє завдання після

завершення процесу засвоєння знань, умінь і навичок на уроці. Найкраще, коли вчитель чітко записує його на дошці в постійному місці. Діти знаходять завдання в підручнику, щоб ознайомитися з вимогами. Учитель, як правило, звертається до класу із запитанням: «Кому що незрозуміло?». Надто детально пояснювати завдання не треба: робота повинна бути зрозумілою, але й повинна містити для учня трудність, потребувати певного самостійного міркування. Домашнє завдання інколи можна давати й на початку, і в середині уроку, якщо це виправдано ходом заняття, змістом матеріалу. Наприклад, діти на уроці розв'язують задачу одним способом, а вдома мають розв'язати по-іншому чи скласти обернену або подібну задачу, продовжити розв'язання. Таке домашнє завдання можна давати після виконання роботи, з якою вони пов'язані. Головне – забезпечити розуміння кожним учнем вимог і змісту наступної роботи. Крім того, запропоноване на початку або в середині уроку домашнє завдання допоможе зосередити увагу учнів на необхідному матеріалі, може вмотивувати їх на зосереджену роботу протягом уроку.

Роль батьків в організації самостійної домашньої роботи дітей

Успішне виконання домашнього завдання багато в чому залежить від взаємозв'язку між учителем і батьками. Отже, на батьківських зборах треба порушити питання допомоги батьків в організації роботи дітей вдома, плануванні їх часу. Батьки повинні подбати, щоб школяр вчасно сів за уроки, сидів у зручній позі, не крутився. Батьків треба інформувати, яким орієнтовним обсягом знань мають оволодіти учні, повідомляти про успіхи дитини, надавати конкретні поради щодо подолання прогалин у знаннях. Для ефективної домашньої роботи треба привчати дітей до раціонального використання часу, застосування прийомів самоперевірки й самоконтролю

Отже, правильно поставлене й оцінене домашнє завдання – основа для пошуків вчителем слабких місць у своєму уроці. Домашні завдання дозволяють виявити успіхи й помилки у виборі методики, сигналізують про успіхи учнів. Це необхідний засіб для підготовки продуктивного уроку з урахуванням досягнутих результатів, з опорою на підготовленість класу з метою досягти найоптимальнішого рівня засвоєння знань, умінь та навичок.

Додаток А

Анкета для вчителів

- Як ви гадаєте, потрібні домашні завдання у навчальному процесі чи ні? Свою думку обґрунтуйте.
- Домашні завдання, що пропонуються авторами навчального підручника, для вас є основними чи опорними ?
- На якому етапі уроку задаєте домашню роботу ?
- На вашу думку, потрібно оцінювати д/з ? Як саме ? (Оцінка, похвала...)
- Які види д/з найчастіше використовуєте ?
- Чи пропонуєте учням д/з на вибір ?
- Чи використовуєте різнорівневі д/з ?
- Чи вчите дітей прийомам, методам, правилам виконання домашнього завдання ?
- Чи систематично перевіряєте домашню роботу ?
- Інформуєте батьків про допомогу, яку вони можуть надати своїм дітям у виконанні д/з ?

Анкета для учнів

Чи хотів би ти вчитися без домашніх завдань?

Чи подобається тобі самому визначати своє домашнє завдання?

Хотів би виконувати цікаву домашню роботу?

Яке з домашніх завдань запам'яталося найбільше? Чому?

Чи одержують твої однокласники різні домашні завдання?

Чи доводилось тобі виконувати домашню роботу у парі чи групою?

Додаток В

Пам'ятка з виконання домашніх завдань

- Перевір записи у зошитах та чітко уяви, які треба виконати дії і якого треба досягти результату.
- Згадай зміст матеріалу, викладеного вчителем, знайди в підручнику
- правила , принципи, які потрібно застосувати.
- Уяви, як будеш виконувати завдання, знайди в ньому спільне з тим, що виконувалося на уроці, склади мислений план дій.
- Виконай заплановані дії та виділи одержаний результат.
- Перевір, в чому співпадає, а в чому не співпадає одержаний результат потрібному , оціни його.
- Якщо результат дій не задовольняє і завдання з першого разу не вдалося, то не спіши повторювати знову ті ж самі дії, а проаналізуй, чи правильні вони.
- Уяви як діятимеш далі, щоб уникнути виявлених недоліків.
- Склади новий, скоректований план дій, який дозволяє одержати потрібний результат. Пам'ятай, що для поліпшення результату інколи треба виконувати дії кілька разів.

Що необхідно контролювати батькам

- ставлення учня до виконання домашніх завдань як головного його обов'язку, такого ж, як у батьків робота: “Сьогодні ми на виробництві справилися з дуже складним завданням, а як пройшов твій шкільний день?”;
- дотримання учнем режиму дня (“Чому ти сьогодні пізніше починаєш виконувати домашнє завдання?”);
- акуратність утримання робочого місця, користування підручниками і зошитами, наявність розкладу, пам'ятки учня, дотримання режиму дня та ін. (“Потрібно навести порядок на столі. Чому розкидані підручники?”);
- готовність учня до виконання завдання: чи записано у нього, що задано, чи знає як виконувати завдання, в чому його суть, чого він повинен навчитися (“Покажи, чи детально записано у тебе, як виконувати завдання?”);
- чи правильно організована домашня робота; чи виконуються завдання, задані в цей же день, чи тільки ті, що потрібні на завтра; з чого починається виконання, із складних робіт чи легких, з практичних чи теоретичних й т. ін. (“Постарайся виконати задане сьогодні, поки добре пам'ятаєш, що й як потрібно робити ”);
- з'ясування змісту виконуваного завдання: “Поясни мені суть твоєї роботи ”;

- спостереження за характером поведінки учня в процесі роботи, наприклад, учень неуважний, сидить і дивиться на одну точку (“якщо втомився -- припини роботу на 5 хвилин і відпочинь, облиш сторонні думки”).

Правила виконання завдання

- Чітко уяви і перевір по записах у зошиті, які необхідно виконати дії і якого потрібно досягти результату.
- Згадай зміст матеріалу, викладеного вчителем, поради щодо виконання завдання, знайди в підручнику, які потрібно застосувати, подивись у зошиті зразки роботи, виконаної у класі на уроці.
- Уяви, як виконуватимеш завдання.
- Якщо це задача чи вправа, то знайди в них спільне з виконаними на уроці, проаналізуй умови, склади план розв'язання, здійсни його.
- Якщо задано текст (для вивчення чи заучування), то читай його уважно, намагайся у всьому розібратися, зіставляй з рисунками, схемами, кресленнями, користуйся словником, наводь свої приклади.
- Читаючи текст, намагайся спочатку запам'ятати головне. Для цього виділи основні думки, поділи текст на частини і склади план.
- Те, що важко запам'ятовується, -- дати, визначення, імена, формули, назви -- випиши на поля зошита чи в окремий зошит, заучуй, згадуючи їх місце в тексті.
- Обов'язково перевір, чи досягнув потрібного результату.
- Якщо це була задача або вправа, то перевір результат розв'язання.

- Якщо засвоював текст, то закрій книгу, уяви основні думки й частини прочитаного, перекажи їх, перевір результат запам'ятовування.
- Коли контроль показав, що завдання виконати не вдалося, то потрібно повторити роботу, вишукуючи недоліки.
- Якщо не вдалося розв'язати задачу, знову проаналізуй умови, уточни зв'язок між тим, що дано, і тим, що вимагається, склади план розв'язання і знову виконай його.
- Якщо не запам'ятав текст, то читай його ще раз, звертаючи увагу на основні думки, їх зв'язок, їх місце в тексті. Повторюй текст по частинах, а потім повністю.

Додаток Д

Як розв'язувати задачу

- Уважно прочитай задачу.
- Подумай, що означає кожне число, який зв'язок між ними.
- Повтори запитання подумки. Чи можна задачу розв'язати однією дією?
- Коли зв'язок між числами не вдалося встановити, запиши задачу коротко.
- Склади план розв'язання.
- Склади і розв'яжи рівняння або розв'яжи задачу окремими діями.
- Дай повну відповідь на запитання.
- Відповідь перевір найзручнішим способом.

Рекомендації щодо організації домашньої роботи

- Не виконувати домашні завдання зразу після повернення зі школи. Спочатку необхідно відпочити, прогулятися на свіжому повітрі.
- В першу чергу виконувати найскладніші домашні завдання і не залишати без потреби частину роботи на наступні дні;
- Перед тим, як приступити до роботи, слід підготувати все необхідне, щоб потім не витратити час на пошуки. На робочому місці повинен бути порядок;
- Завдання, які потребують особливої концентрації уваги, повинні супроводжуватися перервами для відпочинку. При довготривалій розумовій роботі концентрація уваги повільно слабшає. Важливі пункти вивченого слід повторити перед сном;
- При колективній роботі з однокласниками необхідно зберігати високу самодисципліну;
- Тільки після успішного виконання домашньої роботи можна зайнятися іншими справами;
- Потрібно слідкувати за осанкою та відстанню від краю столу до очей, яка повинна становити 35-40 см.
- Необхідно слідкувати за тим, щоб робоче місце було достатньо освітлене, стіл відповідав росту дитини (не можна допускати, щоб учень не діставав ногами до підлоги), була правильно підібрана кольорова гама тонів для оформлення кімнати, домашнє завдання виконувалося в спокійній

обстановці, робоча кімната була провітрена, температура повітря в приміщенні була нормальною.

Додаток Є

Поради вчителю щодо організації домашньої навчальної роботи учнів.

- Домашнє завдання можна давати на початку або в середині уроку. Воно допоможе спрямувати увагу учнів, підготувати до сприйняття нового матеріалу.
- Правильно підготовлене завдання зможе перетворити домашню роботу з нудної необхідності на цікаву, корисну вправу.
- Спрямувати роботу учнів у домашньому завданні таким чином, щоб вони розуміли, що без виконаного завдання вони зазнаватимуть ускладнень під час наступного уроку.
- Пояснити учням, що домашні завдання гармонійно пов'язують кілька уроків у єдину систему.
- Урізноманітнювати домашні завдання, прагнути до того, щоб завдання на опанування основних знань і вмінь одночасно розвивали певні якості особистості.
- Упевнитися, чи всі учні зрозуміли, у чому полягає домашнє завдання; не давати завдання додому тоді, коли дзвенить дзвоник або після нього; повідомляти завдання тоді, коли воно не порушує логіки уроку.
- На уроці вчити школярів техніки й методів навчання, а додому задавати завдання на закріплення вміння застосовувати ці техніки й методи.

- Систематично озброювати учнів раціональними методами і прийомами виконання домашньої роботи.
- Використовувати диференційовані домашні завдання для закріплення матеріалу, для розвитку індивідуальних здібностей учнів.
- Використовувати завдання творчого характеру, що приваблювали б учнів новизною та цікавістю.
- Чітко планувати матеріал для домашнього завдання й контролювати його запис учнями.
- Не бути переконаним, що всі школярі обов'язково виконають домашнє завдання.
- У розмові з батьками чітко визначати їх роль у наданні допомоги дітям під час підготовки домашніх завдань.

Література:

- Бабенко С. П., Маркова І. С. Усі уроки математики. 5 клас (І семестр). — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 301,
- Бабанский Ю.К., Поташник М.М. Оптимизация педагогического процесса. 2-е изд., перераб. и доп. К.: Рад. шк., 1984. - С. 136-142.
- Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.
- Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. - 576 с.
- Завучу, усе для роботи, №1-2 січень 2011/ О.Г. Груненко, Л.О. Замма. Домашнє завдання учнів як засіб підвищення якості освіти та розвитку обдарувань школярів.
- Логачевська С.П. Диференційовані домашні завдання з математики// Початкова школа. -- 2003. - № 7.- С.18-20.
- Методика преподавания математики в средней школе: Общая методика: Учебное пособие / В.А. Оганесян, Ю.М. Колягин, Г.Л. Луканкин, В.Я. Савинский. – 2-е издание, перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1980. – 368 с.
- О.Я. Савченко. Дидактика початкової школи. Київ: Генеза,1999. - 282 с.
- Педагогічна майстерня №6? 2013. І.М.Мороз. Як домашнім завданням не «згубити» жодної дитини?
- Підласий І. П.. Продуктивний урок. Поема. С.23-25
- Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. М.: Педагогика, 1980, С. 145-162.
- Поспелов Н.Н. Как готовить учащихся к выполнению домашних заданий. - М.: Просвещение, 1979. - 96 с.
- Ржецький М.М. Домашня навчальна робота учня.-К.: Знання,1982.-48 с.
- Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. -К.: Рад. шк., 1978. - 263 с.
- Сухомлинський В.О. Слово до батьків // Вибр. твори: В 5-ти т. К.: Рад. шк., 1977. - Т.5. - 637 с.
- Харлапов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие. - 3-е изд., перераб. и доп. М.: Юрист, 1997. - 512 с.

Шабалина З.П. Домашняя учебная работа школьников. М.: Знание, 1982. - 96 с.

Эрдниев П. М., Эрдниев Б. П. Укрупнение дидактических единиц в обучении математике: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1986. – 255 с.

<http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=65080>

http://www.bw-school.com.ua/ukr/help_t/130

